

A. SALATKIN

436. 29/15. 49.

AGI

ƏWİZƏRƏN

GOSLITIZDAT 1937

АЛЕКСЕЙ САЛАТКИН

ТАЙГА

ИГРАЕТ

ПОД РЕДАКЦИЕЙ Г. М. ВАСИЛЕВИЧ
РИСУНКИ Л. ВОЛЬШТЕЙН

ГОСУДАРСТВЕННОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО «ХУДОЖЕСТВЕННАЯ ЛИТЕРАТУРА»
ЛЕНИНГРАД · 1937

НЗВЕНК. (Т.)
3-31

ALEKSEJ SALATKIN

ӘҒІЗӘРӘН

ИСӘТСӘН G. M. WASILEWIC
L. WOLSTEIN ОҢОУРИН

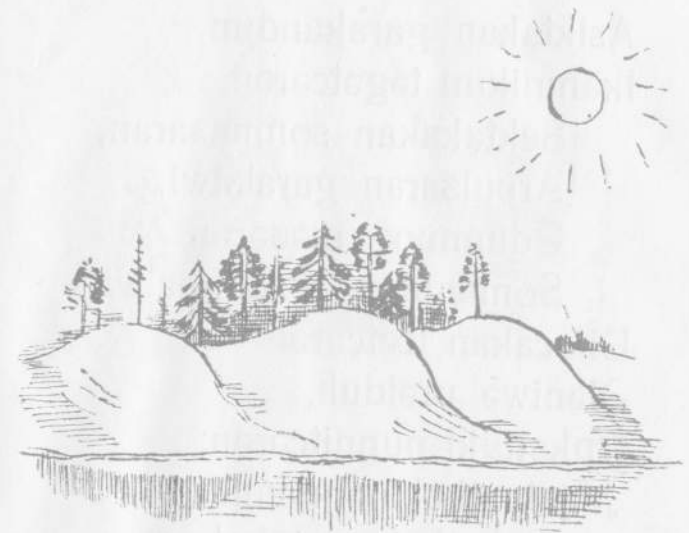
Кол. №: 64

GOSLITIZDAT · LENINGRAT
1937

18-8

Handwritten notes in the bottom right corner of the left page.

Agi əwizərən

Bi umnəkən təgətcəcəw
 Birajakan zapkakandun.
 Mu əwinmən dolcatcacaw
 Nəḡḡənikun tirganidun.
 Birajakan əjənzərən.
 Ənəkəkun dəruzərə.
 Pəḡnikətwi əwizərən.
 Uwəkərin turətcərə.
 Birajakan bargidadun
 Cipicakun combizaran.

Asiktakan garakandun
Ikāmnikun tægətcərən.

Sektakakan somnazaran,
Arpulzaran garalziwi,
Ədinmunə iñəzərən
Somnalbuna əbdannalwi.

Dilacakan icətcərən

Ələniwə urəlduli,

Upkattuki nuğnitcərən:

„Ajat bikəl nəğnənili“,

Upkattakun ipkətcərə
Minkəkunmə dərucəwə.

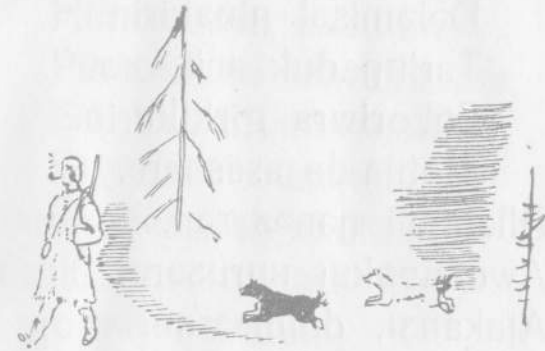
„Asinkatkəl“, gukətcərə,
Icətcənəl aməlcawə.

Ələniwə dolcatcami,

Təzəməjə asinzağas.

Sokakunzi dərukutmi

Nuğarwatin dolditcağas.

Bolonidu

Unəməmə Bərkəcəkun

Timatnəjə tægəkəttən.

Nəğdələlə iñikəkun

Omolgikun itigallan.

— Kolobojo əməwkəllu!

Əsikəkun vəjuscəlim.

Motimanmə ulikəllu!

Motimanmə suruwzəlim.

İnakirwan uliksora.

Unigirən İnakinmi.

Bərkəcəkun suruksoran,

İjacisinna İnakirwi.

Dələmisəl ğinakirin
Taringaduk acir ora.
Sokoriwra ğirkikurin,
Motija-da asasnarə.
Əlləğnəli ğənəzərən.
Awdannakur buruzərə.
Ajakanzi, doldizaran.
Ğinakirin gogozoro.
Gogortiki hawasinan.
Ğinakirin gogozoro.
Dagamaksa, ğurmacillan,
Zukur, motil ğirkuzara.
Ər! sələmən duktinəllən:
Zurikəkun ğirkuzara.
Tar! umukən ğərəntillən!
Ğinakirin jənguzara.
Bərkəcəkun ənikunmə
Zulətmərit pəktirənən.
Təlinğə-də lukucənmə
Oldondulin sağapcaran.
Motiğilin burukuttə,
Omolğikun dagamaran.
Ğinakirin mumnalkutta,
Nuğarwatin ərəsinən.

Himamamət urisinin
Purtakanmi əmərkunmə.
Bilgalwatin minəkürən,
Səğidəwi səksəlwətin.
Dərumkiksə ğigilkuttən,
Ħigiksənun, təlgəcillən.
Togojowi ilakuttan,
Ulləkürə silacillan.
Ajiwra-da ğinakirin,
Təğəkəttə əsənğədu.
Irzəkəttə silawurin
Coskinzara elbikandu.
Bərkəcəkun umatiran.
Umatiksa, ğənusinən.
Motiğilwi ajat dallən,
Ğinakirwi ğacisinin.
Ħənəzərən, ilkənəzənə,
Ərizənə ğinakirwi,
Ikəkürə ikənəzənə,
Lokozoron ləwdəkərwə.
Ħənuzənə, haktirawran.
Ħənəzərən zugukləwi.
Haktiradu kajkatcaran,
Ħənəzərən zuliklawi.

Urilənmə dagamallan,
 Əḡnəkəkur əḡtəzərə.
 Gorojoduk dolcacillan,
 Ŋinakkakur gogozoro.
 Sot dərurən Bərkəcəkun —
 Zuluwi-da aran irən.
 Cajtizaran Dunnəkəkun,
 Bərkəcə-də cajtikuttan.

Angani

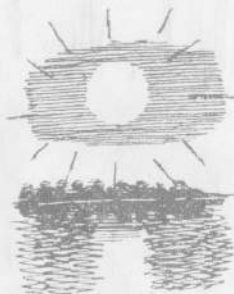
Buruzərə awdannakur.
 Cipicakur ḡənuścərə.
 Əməzərən iḡinikun.
 Birajakar zukəpcərə.

Əməkuttən iḡinikun.
 Dunnəkəkun daliwkuttan.
 Kimərgəllən urəkəkun.
 Imannamit kupuwzaran.

Dəgikəkur turətcərə.
 Kapumzaran birakakun.

Cipicakar cullizara.
Huluzaran narutkakun.

Ər əsilə namamama.
Awdannakar silginzərə.
Agikundu. ajamama.
Culgasakur culgazara.

Lenin garpan

Tirganikun tirgalzaran
Timatnəkan unə.
Haktirakan halilzaran,
Tirganiwa tinnə.

Əwənkikun itigallan
Mola moladawi.
Kokollolwi tətilkuttən,
İjinnun qorcadawi.
Zukundukwi jukətçərən,
Jəninillən murəli.

Garpakunma icəkuttən,
Icətcənə marduli.

Tar əwənki əməzəcən,
Partijakunzi ujiwcə.

Partijatki Lenin gucən:
Mitji hoktot ɣuɣnən.

Tar əwənkikun əməkuttən,
So dərucə binə.

Biwkəltiki ulgucənən:

„Uruwkənəm sunə:

Hawamnikur nodakutcal

Upkatwa vajasalwa.

Partijagir əlbətcərə

Mitwə zadaɣilwa.

Hawamnildu partijakan

Ozarildu burdukkunma

Zan-nadidu anɣanidu

Burən Sowetjiwə əɣəsiwə“.

Horogo

Timatnəkan unəməmə,
Azəksa, bi təgəməlcəm.

Zuduk, ənə sukunərə,
Arakakunzi juməlcəm.

Pəktirəwunmi gami,

Kaltirasnim əwuriwə.

Cumbukədu təgəkəcim,

Icəzəsnim horokilwa.

Hiläkēnəl koḡnorgolcol,
Kuḡaktakar icəwzərə,
Horokikar tadu docal,
Kuḡaktalwa zəpinzərə.

Nuḡarwatin ḡurmacilim.
Ora minduk dagamamat.
Uruwdatin, alacilim,
Pəktirēnim ajamamət.

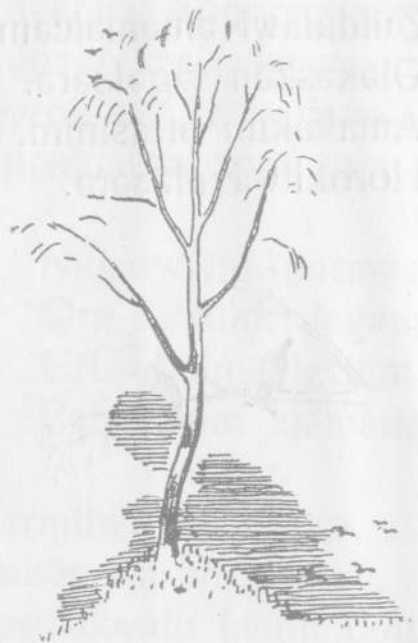
Tariḡilwi dəḡilwəttə,
Zukār ələ əmēnmurə.
Zagdakardu haltin dotta,
Upkat moldu sirərgərə.

Zagdalduli jəḡinilim,
lcəwzəwkil dagakandu.
Umukēnmə ḡurmacilim,
Cərərgəcə garakandu.

Nuḡanman-da pəktirēnim.
Kapunallan, burukuttən.
Upkatkunma tadu tawum.
Inikēnmi ulḡerjəttən.

Zuldulawi əməməlcəm.
Ələkəskən təḡəlzərə.
Amakakun bi asinim.
Horokilwa uləzərə.

Olgoco awdanna

Ajakandu lorgokodu
Calbakakan baldizaran,
Nuḡanḡidun dugēkəndun
Awdannakan urkēl̄zērən.

Awdannakar anḡanitikin
Baldizara, vuruzərə,
Jaḡuzara nuḡantikin:
„Et əsinni suruzərə?“

„Nəkukəḡwi vurumuzəm,
Alvam vi vuruzəmi.
Anḡanitikin vurumuzəm,
Alvam vi vuruzəmi.“

Talloski

Umməkan ḡirinnimmi
Talwuz talwuzaw.
Talwuz talwuzaw,
Ollokoro bakḡissaw.

Qalwundə ḡəḡaw.
Dobonkən anḡənən.
Dobonkən anḡənən,
ḡirinnimmi manwuzən.

Binjala sukto ḡaw.
Talwuzaw, ḡəḡaw.

Talitnakit

Umnākēn girkinunmi
Taliwura taliwlasnaw.
Taliwura taliwlami,
Oloko ro wəgitnəssaw.

Guluwundu tēgətəw.
Dolbonikun əmənəw.
Dolboniwa əmənəw,
Girkikunmi mənəwzən

Birajala zuktə əwəw,
Taliwurwar, ugazanal.

Zawmikunmar mudu təwəw
Solosinaw, talitcanal.

Dəgiməkit

Umnəkən bi dolboltono
Naruttiki dəgiməsnim.
Naruttula əməzənə,
Anğəjəwi gələktəlim.

Asiktawa lirvımawa
Asilgam bi anğəjəwi.
Zuwukucim moñilawi,
Namakanzi anğəttawi.

Moñilawi zuwukəcim,
Ilakucim togojawi,
Ulləkərə silacilim,
Asiltanə zəpildəwi.

Ajat zəpim, asilzana.
Togokonmi zəgdəzərən.
Tirganikan halilzaran.
Dolbonikun əməzərən.
Murəliw-də narutkakər
Dəgikərzi cupazara.
Huñtutənəl dəgikəkür
Dəgiktənəl, combizara.
Birajakan corginzaran,
Tamnaksakun dəgdəzərən.
Ñinakkunmi hiwinzaran,
Minkəkunmə tigitcərən.

Ŋisuzil

Žuganidu həkuməmə,
Əlgəwkəkür ulbunzara.
Asakakur unəməmə
Motikunma ŋisuzərə.

Kəŋgiləkər kəŋginzərə,
Samnisakur saŋŋazara,
Əŋnəkəcər daranzara,
Asakakur moduzara

Marilduli kuzinzara,
Ləwdəkərwə icətcənəl.
Urəlduli ulbunzara,
İlkəsəlwə uzazanal.

Dagaldinma isilzara —
Dagaldindu dewunŋitin.
Kərəkəkür wəkətcərə —
Bakakutcal motiŋmatin.

Dewundula əməksəl-nun,
Samnisala ilanilla.

Ujiwurə nəciksəl-nun,
Orokorwər ujinillə.

Ulləkərə silacilla
Birajatki muləsinə.
Ŋamasalwər sirinilla,
Ulləŋilwər gagdaŋilla.

Silasaltin irkəttəktin,
Ulləkərzi umatilla.
Kəlasaltin hujurəktin,
Ukumnicit cajtıcilla.

Hawakunmar hawaliksal,
Ororduwar namalkutta.
Umakura umatiksal,
Amaskiwar ŋənuskuttə.

Dolboltono saŋun oran.
Ŋənəzərə, moduzanal.
Moduŋitin ultanzaran.
Mucuzanal, ikənzərə.

Combiwkikur combizara,
Əhəkəkən əhtəzərən,
Hinakirtin gogonzoro,
Əlləhəkəku jaŋguzaran.

Tucəwul zawrazaran

Dilacakan buruscərən,
Cipicakar combizara,
Tucəwulkən zawrazaran,
Zawduk ugəl ugəzərə.

Kocokura iliscaran,
Daran mōkar zərinzərə.
Zawmikunin corginzaran,
Gorot culgal icəwzərə.

Murəlīkun ultan oran,
Amakakan haktirallan.

Tucəwulkun himat agrən.
Anḡəjəwi gələktəllən.

Ərbakaran anḡəjəwi,
Əmkərkəndu ajamama.
Nuḡan muduk juwrən zawwi.
Taduk oran haktirama.

Ər vəjəkun anḡəcillən,
llakuttan togojowi,
Olloḡilwi silacillan,
Asiltana zəpilkuttən,

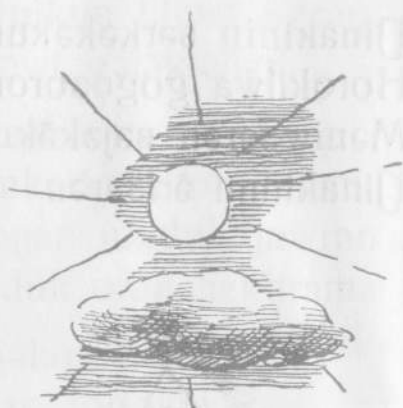
Iritmi-nun zəpildəwi,
Manakuttan olloḡilwi,
Tarinḡaduk asilkuttan,
Ulikə-nun ḡinakinmi.

Timatnəkan unəməmə
Zəpiwlərən zəwrascana.
Zəwrascami ajamama!
Zəwrazaran, ikənənə.

ḡuḡnəsəkur ḡonimmamal,
Urəḡəsəl culgazara,
Kəwəsəkər albinmamal
Zəpkalduli culanzara.

ḡinakinin vərkəkəkəkun
Horokilwa gogozoron.
Məniwzərən vəjəkəkəkun,
ḡinakinmi ərizərən

Dəwəksə—aja dunnə

Katənḡakan rajondun,
Dərəkəklən Gajignakan,
Sulakikan birajandun,
Dunnə bisin Dəwəksəkən.
Tar dunnəkən zəgdə vini,
Mukə, aja aglanmamə.
Tadu aja urincəmi,
So tar dunnə guzəjməmə.
Motil kətə tadu visi,
Umuzawkil horokikar.
Dəwəksəwə jawzawkil,
Bolo dowkil ḡuḡḡakikur

Sulakikar girkuzawkil,
Cullizawkil cipicakar.
Ulgukikər zulgitcəwkil,
Mərəzəwkil əwəjkəkur.

Ucələ-də əwənkikur
Girkuḡkitin dəwəksəli.
Kusiḡkitin caḡitkakur
Ororduli, ələnili.

So aja dunnə,
On-da gunmi.

Calvan

Žuga calvakakun
Awdannaci vicēn.
Awdannalwi ungužitin
Ajakanzi ņozacan.

Əmukkəkun guzəjməmə
Əmkərkəndu ilitcaran.
Bolonidu iņinmēmə
Awdannalwi vuricilcēn.

Bolonikan əmərəkin,
Hinukikər dowanilla.

Hinukikər dowanəktin,
Bokotolin manawulla.

Warcikan ulumizərən

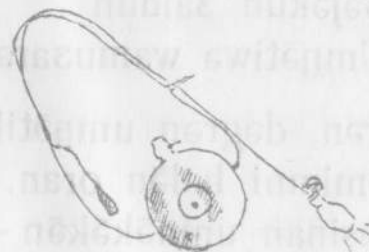
Warcikakun ɲənəzərən
Sigələsə zəgdənnəli.
Imannakun zərinzərən
Upkattuli agilduli.

Ulukicər uzacartin
Imannadu icəwzərə.
Zəgdənnəkən zəpkakandun
ɲinakinin gogozoron.

Warcikakun doldizaran
ɲinakinmi gogorkurwan.
Gogontikin ɲənəzərən,
Icətcənə ulukiɲmən.

Ulukiɲmən icəkuttən—
Garakandu təgətcərən.

ɲinakinin omilkattən,
Warcikanmə icətcənə.
Təlingə-də pəktirənən
Garakandu bizəriwə.
Ulukikən burusinən,
Omɲozono ələniwə.
ɲinakinin mumnalkuttan
Ulukiwə burucəwə.
Warcikan-da tagdisinan
Ərəscənə ɲinakinmi.
Taduk caski hawasina,
ɲinakinin dələmisnən
Ulukijə gələktəllən.
Warcikan ɲan surusinən.
Tirganiwa dolbodolon
Urəlduli girkuktara,
Ulukilə, sologolo
Aran zula əməwkutta.

Umḡēti bunin

Ələkəs tirgalzarakin,
Tamnaksa dəgdəsinən.
Ədin ədinzərekin,
Umḡēti naruttuli dəgillən.

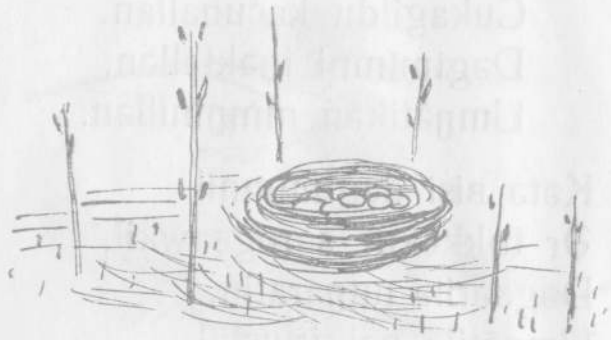
Ḥarutkan zapkadun
Dəgimimni bizərən.
Bəjəkun zaldun
Umḡētiwə wamuzaran.

Dəgrən, dəgrən umḡētikun,
Dəgimimni hələn oran.
Cırḡasınan umnəkəkən —
Dəgimimni pəktirənən.

Umḡētikən buruksoran,
Cukagildu kacunallan.
Dəgimimni iḡəktəllən,
Umḡētikən nimḡinillən.

Kətə bisi dəgimimnil
Ər tukkəkür surəgzwəwkil,
Dəgzərilə nuḡaratin,
Umḡētilə pəktiruwkil.

Նոյնոնի

Նոյնոնի այտ ոչօնօ ամերակն,
Յուկը ցուկանաչանըլ անցանդն.
Իդու-ձն այտ դամակն,
Շիպիկ, սլուկիլ, տարուկըլ արանդն.
Իդու-ձն այտ դամակն,
Ձանկի ականն ականան.
Դիլաչայտ դակն,
Կոյակար տլիլի տսականդն.
Դոցիլ, դոյնակիլ սմուկանդն,
Խուլուար սմուդար.
Բայտկուկըլ տալանդն,
Նոյնոնի շանանար.

Ձուկան կուտիկան կուտիանդն,
Շինսալդու ձուչանա.
Սրկատա սնան սարիսուկանդն,
Ձուկանչիլի անանան.

Aeroplan

Kur-kur-kur-kur!
„Ekukakun kurinzərən?“
Tuksaktalla əwənkikur.
„Ər ekakun dægkutcərən?“

Urinəklə haktirallan —
Albazawki dokutcami.
Uriləkun ɟələlcuttən —
Albazawkil dikənzəmi.

Haktirallan əruməkun,
Domilzami albakuttan.

Dəgiktəksə həgdimikun,
Solokikun dəgzəskuttən.

Dolboltono umunuptə
Guluwundu əwənkikur.
Lucal ilan əməkuttə,
Gogolkutta ɟinakkakur.

Guluwundula dagamalla,
Əwənkil-də icətcəwkil.
Dagamaksal ulgucəllə,
Əwənkikur dolcatcawkil.

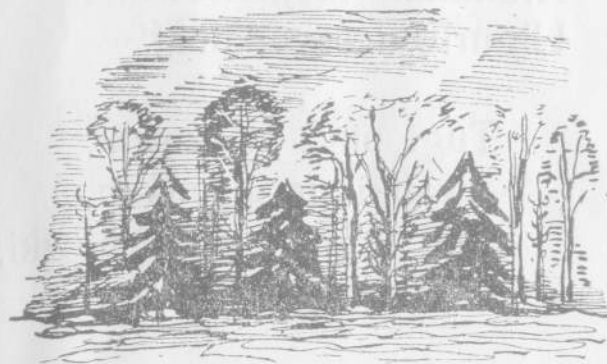
„Ekukunzi ɟələlcəsun?“
İlmaktatku hanɟuktaran.
„Əduk ilə tuksacasun?“
Sagdatku hanɟuktaran.

Əwənkikur ulgucəllə:
„Əruməkun dəgiktəllən.
ɟələtwi-də icəwkənə,
Ər ərkəklə haktirallan“.

Lucakakur inəktəllə:
„Ər bu ədu haktiraraw.“

Əwənkikur ulgucəllə:
„Sokakunzi bu ɣələlləw.“

„Ər əriklə ɣarut bisin,“
Sagdatku gukətcəran:
„Tar ɣaruttu docazaran
Əri munɣi dəgiwunmun.“

Cuksə curgizaran

Naɣna ɣəɣnə culargallan,
Namalkuttan urəlduli.
Calbakakan bağdargallan
Ləndukəran awdannałwi.

Əmugdəlin zucikakan,
Əjəsinən curgikakun.
Əmərəkin zukanikan,
Calban oran guzəjkəkun.

Ŋintəlziwi uliwzəwki,
Curgikanzi alamamat.

Arakukan mǝjkǝtcǝwki,
Ulguriwki siwunamat.

Tugi binǝ bǝlǝzǝwki,
ǝwǝnkikur inzǝdǝtin.
Alat unɣut nuɣan ɣowki,
ǝwcǝlziwǝr ǝridǝtin.

Huɣtul mokur ajal bisi,
Ajal tug-dǝ culbanɣacir.
ǝwkil sarǝ ǝwǝnkikur,
Gunnǝl: „Eja bǝlǝmǝcin?“

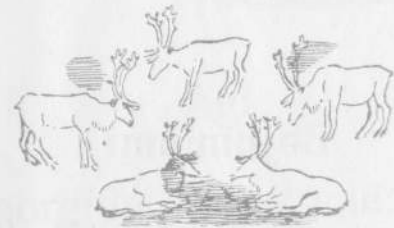
ǝnunzǝcǝn simkimukit.
Lucakakun sokakunzi
Zǝpiwzǝcǝn ǝnumukit.
Awwaracan agikanzi.

Ajicimnil alagura;
Nuɣan bidǝn agikandu
Agitkikun nulgiwkǝnǝ,
Luca bilcǝn osonɣodu.

Zagdakunma wakakuttan,
Juktǝkǝnmǝ ajakanmǝ.

Ajakanzi tadu billǝn,
Zuganili awgarana.

ǝwǝnkikur kǝtǝditin
ǝr ajaja sarǝ ǝwkil.
Mokakurǝ ogoɣkitin
Sawɣasaldu ǝnunzǝwkil.

Bəjumimni

„Imuwunə mindu bukəl!
Imulzəlim garpawunmi.
Horomonmo ulizəkəl.
Həjiwzalim girkikunmi!“

‘ Bəjumimni bəjuzəgən
Urəlduli, kikəzənə.
Horomonin gogozoron,
Agilduli dələminə.

Agi

Dolborgida dunnə ijin:
Imannawkil imannakur.
Higinzəwkil soti higin,
Doḡotowkil birakakur.

Mosakakun hapkanəwki,
Bukirəwki urəkəkun,
Suksillakur girkuliwki,
Bəjuktəwki əwənkikun.

Hawalkit

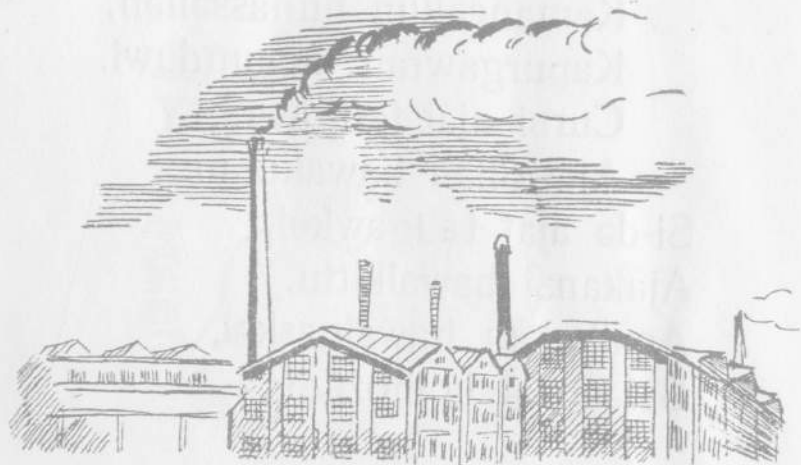
Halkal, sukəl pogsizara:
Hawalzara tatigawril.
Huwukakur hunazara,
Kusinzara irəpcinəl.

Hawalkitkun jaɣuzaran,
Ultazaran pogsikakun.
Ňamazana, surgizaran,
Namnəkundula ɳəsəɳkəkun.

Tatigawril hawalzara,
Ər hawalə tatiwdawər.
Ər hawawə samuzərə
Təzəkənzi hawaldawər.

Kamancəkun hunassəllən,
Kapurgawran huwunduwi.
Curbi ajat tatigawran,
Ajat ollan hawakunmi.
Si-də ajat tatigawkəl,
Ajakanzi hawalkittu.
Amakakan hawalnaskəl,
Bələcilkəl kolhozildu.

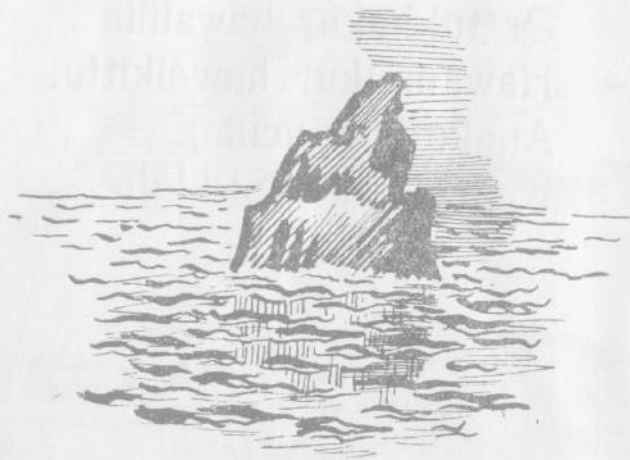

Zawot

Timatnəkun mərəzərən
U-u-u-u-u!
Hawamnilwa səriwzərən,
Hawaldatin zawottu.
Hawamnikur təgəlzərə
Unəməmə, unəməmə.
Zawottula suruzərə
Kətəməmə, kətəməmə.
Zawottula əmərəktin,
Stanokkakur horolilla:
Gewkuttakin mərəlləkun,
Hawamnikur hawalilla.

Ər tukkəkur hawalilla
Hawamnikur hawalkittu.
Ağakura okucilla,
Kətəwdətin SSRU-du.

Heksamikun

Lamumidu suŋtakundu
Zolokocon icəwzəcən,
Həgdikurdu uwəkurdu,
Hiji binə, tirəwzəcən.

Zolokondu iŋakakun
Həŋəkərdu lambarallan.
Zolokonduk heksamikun
Həgdiməmə baldizaran.

Lamukakun tikunzaran,
Iktuzərən uwəlziwi,
Heksamikun baldizaran,
Ənə sarə hiwinawi.

SSRU-lə bajasakur
Sokakunzi tikunzawkil.
SSRU-du partijagir
Ələnijə mannizawkil.

Ekun dukuwca

Agi əwizərən	5
Bolonidu	7
Anjani	11
Lenin garpan	13
Horogo.	15
Olgoco awdanna.	18
Talitnakit	20
Dəgiməkit	22
Ŋisuzil.	24
Tucəwul zawrazaran	27
Dəwəksə—aja dunna	30
Calban	32
Warcikan ulumizərən	34
Umḡəti bunin	36
Ŋəḡḡəni	38
Aeroplan	40
Suksə surgizaran	43
Bəjumimni	46
Agi	47
Hawalkit	48
Zawot	50
Heksamikun	52

Ответств. редактор В. Левин. Тех-
нич. редактор Т. Иванова. Ленино-
литиздат № 1020. Лениноблгорлит
№ 866. Тираж 800 экз. Сдано в на-
бор 14/XI—1936 г. Подписано к пе-
чати 8/III—1937 г. Бумага 72×94^{1/4}.
Уч.-авторских л. 1. Бумажн. л. 1^{3/4}.
Типографских зн. на 1 б. л. 35 344.
Цена 25 к. Заказ № 2464.
Типография „Коминтерн“, Ленин-
град, Красная ул. 1.

Цена 25 коп.

0002063

Н. С. С. (Л. С.)
3-31

25

А. Салаткин „Тайга играет“
на эвенкийском (тунгусском) языке